

Slovanská
knihovna.

Славянская
Библиотека.

SLOVANSKA
KNJIŽNICA.

Urejuje in izdaja

Andr. Gabršček.

Lotarijka.

Izgubljeni sin.

Mrtvaška srajca.

Tiska in zalaga „Goriška tiskarna“ A. Gabršček
v Gorici, Gosposka ulica šte. 9

Ob sklepu prvega letnikā.

Z današnjim snopičem končujemo svoj prvi letnik. V g m o t n e m oziru smo ga končali takó - le: Račun kaže okoli 500 gld. primankljeja; nasproti temu pa imamo za kakih 700 gld. nerazprodanih snopičev. Kdor koli nam bo torej pomagal, širiti dosedanje snopiče mej narod, nam bo manjšal primankljev in utrjeval naše književno podjetje. — Da bi si pa čim prej podprli g m o t n o stališče, da ne obnemoremo, naj blagovoli potruditi se vsak naročnik, da v kratkem ponovi naročnino tudi za drugo leto. Kdor je prijatelj našemu podjetju, gotovo ustreže tej naši želji.

Ako „Slovanska knjižnica“ ni vselej objavila povsem sposobnega in res vrednega berila, naj nam blagovolé oprostiti vsi gg. kritiki: Mi sami nismo povsem zadovoljni s prvim letnikom. Uzrok temu je iskati v okolnosti, da se nahaja „Slov. knjižnica“ še vedno v rokah moža, ki ima sto drugih skrbij in vsled tega ne dobi toliko časa, da bi mu bilo mogoče skrbno prebrati rokopise, določevati, kaj naj se priobči, in piliti jezik. Mogoče, da bo zanaprej o tem oziru kaj bolje. — Le toliko naj še dostavimo, da imamo pripravljenih veliko prevodov najboljših del raznih slovanskih pisateljev. — Dosedanje pogrške in pomankljivosti bomo skušali popraviti, da se bo smela „Slovanska knjižnica“ vredno pridruževati enakim podjetjem drugih narodov. Zató se nadejamo obilniše podpore od strani čitačnega slovenskega občinstva.

V Gorici, 25. sept. 1894.

„Goriška Tiskarna“ A. Gabršček.

„SLOVANSKA KNJIŽNICA“.

Snopič 26. V Gorici, 26. sept. 1894. Cena 12 kr.

Lotarijka.

Hrvaški spisal Večeslav Novak.

Izgubljeni sin.

Iz srbskega „Putnika“ l. 1862.

Mrtvaška srajca.

Iz srbsčine po F. Oberkneževiću v „Putniku“ l. 1862.

Vse tri poslovenil Simon Gregorčič ml.

~~45973~~

46.797

iz 030002268

ID=04171058

Ločarijka.

I.

Bilo je 6. novembra l. 188*, ko je pripihal karlovaški vlak na zagrebški kolodvor. Dež, pomešan s snegom, je silno pljuskal, in oster veter je brnil, pihajoč v oči potnikom, ki so stopali iz vlaka. Premožnejši potniki so poskakali čim brže v zaprte vozove, delalci pa so se zgrnili v čakalnici tretjega razreda.

Mej gnječo delalcev sukala se je v čakalnici tudi neka starica, ugibajoč se zdaj na jedno, zdaj na drugo stran; videlo se je: bila je v strahu, da bi ne bila na poti komu iz te množice, ki je tú vrvéla. Mogla je imeti okoli šestdeset let, a bila je krepka starka, nekoliko nizke rasti, slabih in doberšno redkih las, temnih očij, s katerimi je dobrosrčno in ponižno gledala okoli sebe. Temna obleka polnestnega kroja in črn svilnat robec na glavi — to je kazalo, da je starka iz kakšne vaške, pa boljše hiše. Gibajoč se mej množico je pogledala vsak čas skozi okno ter vzdahnila: Ah, to božje vreme! — z očitnim namenom, da bi s kom začela razgovor. Naposled zagleda pri mizi neko

žensko in ne puščajoč je z očij, je čakala, da bi se jej ponudila prilika, da bi mogla priti k njej skozi to gnječo, ki se je tú stiskala. I ta žena je bila že postarna, moglo jej je biti okoli štirideset let; visoka, rdeče-ličasta, zelenkastih očij, izpod pisanega robca so jej gledale kite rdečkastih las; odeta je bila v novo plavkasto krilo in črn modrec, obrobljen z oglodanimi čipkami. Imela je pred sabo kos kruha in steklenico vina ter gledala neskrbno k izhodu, kjer so se stiskali delalci in opiti vojaki. Ko se je bila soba malo izpraznila, prišuli se starka k oni ženi, in odkašlja se dvakrat; a ženska jo samo pogleda in obrne oči zopet k durim. Starka počaka malo časa, potem pa sede s polovico telesa na klop proti ženi.

— Kaj ne, tudi vi potujete? praša jo s tihim glasom v primorski štokavščini.

Žena zgane nevoljno z rameni.

— Jaz se nisem še vozila z železnico, danes v prvo; in da vam povem po pravici, ta črna spaka me je privlekla sem, zdaj pa me skrbi, kam pojdem? Utekla sem z drugimi ljudmi sem pred dežjem, pa že sem vsa zmočena v pameti od te vožnje in tega upitja, pa ne vem, kje bi prenočila. Rekli so mi, da je to Zagreb.

— Nu, kaj pa bi bilo, reče žena zasmehljivo.

— Ali ste tudi vi prišli v Zagreb?

— Mm, pomrmrá žena.

— Pa kje boste ob noč, zdravje Bog daj!

— Kje? Na ulici pač ne!

— Ali imate svojo hišo, izprašuje stara.

— Saj ne mora imeti človek svoje hiše, če hoče prenočiti v postelji! Kako morete to uprašati?

— A, uprašam, nisem znana — Bog previdi! — nisem bila še nikoli po svetu. Prišla sem semkaj k otroku, pa nocoj ne bom mogla k njemu... Rada bi dobila dobro dušo, da mi pové, kje bi prenočila.

— Nu, neumnica, prenočite v krčmi!

— Dà. Bog pomagaj! Tako so mi dejali tudi doma. Pa povejte mi, kje bi našla tu gostilno.

— V Zagrebu jih je mnogo! Tudi jaz bi vas lahko kam peljala, pa morate plačati za prenočišče.

— To že vem, moj Bog! Ali se pa veliko plača?

— V gostilni en goldinar ali dva...

— Za jedno noč! prestraši se starka.

— Če hočete spati z mano, plačate kake tri desetice...

— Rada, kako bi ne, Bog daj dobro! odvrne stara veselo.

V kolodvorskih prostorih je že gorel plin, a zunaj se je narejal gost mrak. Zdelo se je, da je jenjalo dežiti.

— Na Reki sem tudi oddala en kovčeg, domisli se starka, v njem imam novce in nekaj blaga, pa ne vem, kako bi zdaj prišla do tega.

— Ali imate kak listek?

— Imam, reče žena, segnivši v nedra ter izvleče robec, kateremu je bil jeden rob zvezan v velik voz. Žena ga razvozla in postavi na mizo ruto, v kateri je bil papirnati goldinar, nekaj drobiža in železniški prejemni list.

— To bo, reče in pokaže listek.

Žena preleti z očmi prejemni list. Dà, to je; ali kovčeg je težak, ima blizo dvajset kil.

— Lej, kako veste! čudi se veselo starka; toliko je vagal tudi v vasi, ko sem ga nesla k našemu trgovcu, ker mi je obljubil, da mi izračuni vse stroške do Zagreba. On se vam razume v te reči, učen je, ubožec, pa mi je hitro izračunil, da potrosim osem goldinarjev. Toliko sem zvezala v robec, in glejte, ostalo mi je še nekaj čez goldinar, ker nisem po potu trosila za hrano. In čemu bi bila, ko sem prinesla od doma hleb kruha in en sir.

Žena je nestrpno poslušala pripovedovanje starke.

— Težak je, dela sem vam, me-dve bi ga težko nesle v mesto, ker je daleč. Morala si boste vzeti postreščeka, da vam to ponese.

— Ali za plačilo? vzdihne starka.

— Kaj pa; tú vam nikdo ne dela zastonj. Dosti je, da ma daste štiri-deset krajcarjev.

— Štirideset! A doma sem za to dala glažek žganja. . . Pa naj bo! vzdihne starka ter odšteje ženi novce.

Žena odide, naročivši starki, naj jej varje vino, dokler se ne povrne.

Minolo je četrt ure, a žene ni bilo nazaj. Starka se ogleduje skrbno okoli sobe, a včasih se zamisli nekam, tú pa tam vkradc se jej iz prsij vzdih, in pritisnila si je k očem čist, pravilno zložen bel robec ter otrla solzo, ki jej je silila iz očíj.

V čakalnici so se vedno mešali vsakovrstni ljudjé, zunaj pa se je čul šum in žvižganje vlakov, ki so dohajali in odhajali. Preide pol ure, preteče cela ura, ali neznane žene s kovčegom ni bilo od nikoder. Starka je ustala nekolikokrat in prašala po neznani ženi in kovčegu. A nekateri so šli mimo nje brez odgovora, drugi so stisnili ramena, češ: Ne vemo.

Dolgo časa je že preteklo, in starka se je začela vznemirjati in ni mogla več obstati v tej sobi. Rada bi bila odšla, pa se je le boječe ozirala k mizi, kjer je žena pustila svoje vino njej v skrb. Na zadnje gre boječe ven. Ko opazi podolgast hodnik, zdelo se jej je, da je tódi prišla tudi sem, ter gre bojazljivo naprej. Tudi tú se je mešalo vsakovrstno ljüstvo, vse je hitelo in se pehalo in rinilo, kakor v njeni vasi, kader se godi kaj nenavadnega. Starki postane tesno mej tem ptujim ljudstvom, spopade jo nekak strah in gotovo jej je bilo žal, da se je napotila sama tako daleč od svoje vasi. Najrajša bi se bila tisti čas vrnila, če bi jej ne bilo na misli dete, zaradi katerega je

prišla sem. . . . Tudi tú je poprašala tega in onega o ženi in kovčegu, ali, kakor prej, nekateri je molčal, a nekdo je odgovarjal kratko: Ne vem. — Na zadnje se je našla neka bolja duša in ta jo obrne v skladišče, kjer se izdaje potna pritljaga. Tú so zevali na klopeh železnični služabniki; in ko jih starka upraša po kovčegu, zahtevali so od nje prejemni list.

— Saj sem ga dala neki ženi, reče starka, — od tega bo več kakor ura.

— Kakšen je bil kovčeg? upraša jeden.

Starka začne popisovati kovčeg na široko od zunaj in znotraj.

— Kje ste ga oddali?

— Od doma ga nesem, iz Podgorja, a plačala sem zanj na železnici na Reki, ker so mi rekli, da pojde takoj z menoj v Zagreb.

— Spominjam se, reče naposled služabnik, da je neka žena tú vzela tak kovčeg.

— Kam pa je šla z njim? (Bog daj dobro!) upraša starka živeje.

— Ne vem.

— Ali poznate ono ženo.

— To! cmokne služabnik z jezikom.

Starka — kakor da mu ni verjela. Kako bi on ne poznal todi ljudij, ko je zmerom v Zagrebu! V njenem kraju ni tri vasi daleč otroka, da bi ga ne poznala v glavo po imenu in rodu.

Zdaj obrnejo starko k stražniku. Po vsem

njenem pripovedovanju je bilo stražniku jasno, da je starka naletela na takšno ptičico, za kakoršne redarstvo po velikih mestih nima dosti očij, da jih iztakne.

Vse izpraševanje in iskanje je bilo tudi zdaj zastonj. Stražnik ni izvedel o ženi nič drugega nego to, kar mu je znala povedati sama starka: kam pa se je zgubila neznana žena s kovčegom, tega mu ni znal nikdo niti zaznamovati ne. Vse, kar je mogel pomagati prestrašeni starki, bilo je to, da jo je peljal v neko krčmo v gornjo Ilico, kjer je starka, utrujena od potovanja, vso noč trdo prespala.

Prva starkina misel, ko se je prebudila ob zori, je bilo dete — pa kovčeg. Stražnik jej je obljubil, da poišče neznano ženo, a starica je zastonj umovala, kam je le mogla iti ž njenim kovčegom.

Mahom izvedó tudi hišni ljudje o njeni stiski in vsi potrdijo, da je to bila kaka tatica: in čudili so se starki, kako je le mogla pustiti kovčeg neznani osebi, pa na kolodvoru, kjer se shaja toliko ljudstva.

Na zadnje — verovala je tudi sama starka, da jej je kovčeg ukraden.

— Ah, ni mi mnogo za blago, tožila je stara, ali novce mi je odnesla, in sama sem v tujem kraju.

— Ali je bilo mnogo denarja? upraša jo krčmarica.

— Jaz ubožica, začne starka šepetaje, morala sem v Zagreb... Mi vam nimamo toliko denarja; odkod novci v naši yasi, ko se vsa vas, Bog se usmili, po svetu potika po beračiji. Imam košček vinograda in prodala sem našemu trgovcu pridelek na črez za trideset goldinarjev. Osem sem jih zavila tú le v robec, a dva in dvajset sem jih skrila mej prtenino na dnu kovčega, da bi jih ne opazil, če bi kedo odprl. — A poiščem jo, morda se najde kedo, da jo pozna.

— Nu, pa poiščite, zgane krčmarica neverno z glavo, ker se ni moglo drugega reči.

Zunaj je mej tem dežilo, voda je uprav lila iz napetih oblakov. Starka poskuša nekolikokrat iti na ulico, pa kako če v takem vremenu, pa v velikem mestu, kjer še ni bila! Čuteč se popolnoma tuja in osamljena mej temi neznanimi ljudmi, sede starka v kot krčme in se zamisli. A pri tem se je boječe vzdramila ob prihodu kateregakoli gosta ter se ponižno ugibala vsem — zmerom pripravna, da priskoči in pomore s svojimi rokami v krčmarskem opravilu.

Dočim je starka tako čakala, odpró se naglo vrata male krčme, in vstopi cela četa mladih ljudi, ki so otresali dež z premočene oblekê. Bili so dijaki; po nabreklih očeh, bledih licih in po razgovoru se je pa moglo videti, da je to ponočno društvo, ki je uteklo sem pred silnim dežjem.

Mladi ljudjé posedejo okoli mize, naročijo

vina in objestna njih narav udari kmalu v vesel razgovor in petje.

Starka jih je dolgo gledala, spremljajoč vsako besedo dijakov. Nakrat pa se vzdigne, gre k dijaški mizi in sede na klop k mlademu človeku, ki je — začuden, kakor tudi celo društvo. — molče gledal predrznost starke.

— A kaj hočete vi? upraša jo naposled pol smejoč pol srdito.

— Vrzi jo k vragu! Ali ne vidiš, da je pijana! oglasi se neki drugi dijak.

— Niti videla nisem vina, gospodje! Zdravje Bog daj! . . . Oprostite, ptuja sem v tem kraju, a govor tega gospoda zavija se kakor naš primorski.

— Od kod ste? upraša jo sosed.

— Iz Podgorja.

— Od tod dohajajo sami berači.

— A dà, gospod, naš kraj je ves beraški.

Dijak pogleda bolje starko in uveri se, da ni pijana in da ne potuje po svetu po beračiji.

— Prišla sem v Zagreb, nadaljuje starka, da obiščem dete. . . . Rekla mi je tam služkinja, da ste dijaki.

— Smo dà, potrdi jej sosed.

— Kaj pa boste, kader končate šole?

— Vsi samo sodniki in odvetniki.

Starka kima z glavo.

— V takih šolah se je učil tudi on. . . . reče po kratkem premolku, bolj za - sé, in globoko vzdihne,

— Kdo pa je ta?

Stara preleti z očmi vse društvo. Zdelo se je, da se boji reči, kar je mislila. Po daljšem pre-stanku začne:

— On ni moj sin. Bila sem v njih hiši (da oprostite!) služabnica. Ali ne služabnica, popravi hitro stara, imeli so me v hiši, kakor svojo. In kako bi pa ne? Mater sem prehranila s svojimi prsi, njega pa nesla h krstu, oboje je prej klicalo moje ime nego materino. Ko mu je otec umrl (naglo je skončal, Bog se usmili njegove duše!) preselili so se v Zagreb. Učil se je v šolah, kakor vi; hotel je biti sodnik, kakor vi, pa ne vem, kako je prišlo, odšel je k pošti in imel je veliko plačo. Vedno sem se napravljala, da pojdem k njemu (imel me je zmerom rad, kakor da sem mu mati) ali o tem — — Starej so se jele ustne tresti in potem jo polijejo solzé.

— Nu kaj? uprašajo dijaki.

— Za - pr - li so ga.

— Bo že takó! pokaže neki dijak s prsti v krog ter migne ostalim. — A kako mu je ime?

— Ernest Lotrič.

— Vem, spomni se neki dijak. Tú je obtož-nica; učeraj je začela proti njemu konečna obrav- nava zaradi izneverjenja in ponarejenja podpisa na menicah.

Za tem izvleče iz žepa časnik in bere glasno zatožbo proti Ernestu Lotriču, s kojo ga državno

pravdnístvo toži zaradi zločina goljufije in tatvine.

Starka je poslušala pazljivo vsako besedo, dokler ni dijak pustil časnika, pretrgavši naštevanje raznih slučajev z „in tako dalje“ ter spustil časnik na mizo.

— Kaj, on da je to storil? Ernest?!

V glasu starkinem in njenih očeh bila je sila nekakih neizrekljivih izrazov, pomešanih od strahu in bolesti, ki je silila z nekako grožnjo na njene oči. Dijaki so molčali; nikdo se ni takorekoč pre drznil, potrditi njeno uprašanje.

— Tega Ernest ni storil! postavi se starka nasproti. Kako tudi! Ono krasno dete z milimi očmi in zlatimi kodravimi lasmi kakor angeljček. Njegov oče je bil pošten in mati iz gosposke hiše — veste — gospóda, slotnikova hči!

— Vsejedno, reče neki dijak s trdim glasom; vsejedno, naj je čegarkoli, če je storil to, česar ga dolžijo, ne odide mu sedem, osem, morebiti tudi deset let. Zakon sodi vse jednako.

— Pa on ni kriv! vzdigne starka glavo.

— Bolje bi bilo, da ni; pa je: o tem se govori glasno po vsem Zagrebu. Zapravljal je, kvartal, vzdrževal slabe ženske; plača ni zadostovala in segnil je po državnih novcih ter podpisoval ptuja imena na menice.

— Kaj, to da govore v Zagrebu? upraša starka z drhtavimi ustnicami.

Čul sem to od onih, ki ga poznajo. Pa vi

pravite, da ni vaš rojak: kaj vam torej to mari! Kriv je, naj trpi! Najmanje pet let, pravim vam.

— Da mi ni mari!... Pet 1..let! Starka je nemirno obračala oči, nekaka steklena barva je dajala tem očem strašen, divji izraz. Nekaj časa je sedela mirno, kakor otrpla, potem pa jo premaga jok in jela je hlipati, tugajoč, kakor vaše žene, ko objokujejo mrliča.

Zdaj se primakne tudi krčmarica k mizi ter sočuteč s starko pripoveduje dijakom, kako so jo okradli. Prvi pot videti človeka, pravi krčmarica, pa jej izročiti kovčeg!

— To je uprav dokaz, da je sirota poštena, jame dokazovati neki star dijak, drugi pa so spet mislili, da je dosti teh solz, ki so kvarile nadaljevano veselico.

— Gospôda, reče starkin sosed, jaz se baš ne držim svetega pisma, toda starkina usoda me je ganila. Gotovo je poštena in dobrega srcá, a ne bogata; saj jaz poznam oni podgorski kraj, kjer niti trn noče rasti. Saj ste jo čuli, kako je rekla sama: Naš kraj je ves prosjašk. — Zapravili smo toliko denarja, nu zdaj dajmo pomagati starki. Jaz dam goldinar, vi pa kolikor hočete.

Nekateri mladih gospodov segnili so mahoma v žep, nekateri so ugovarjali z zadušenim glasom, nekateri so se posmehovali, a vsak je dal nekaj. Krčmarica se pridruži temu ter obljubi, da se more

starka, dokler bode v Zagrebu, brezplačno pri njej živiti in prenočevati.

II.

Ko je starka izprašala, kod treba iti, da najde „ubogo dete“, gre na ulico. Njej se je zdelo, da je njen Ernest nedolžen, da je to samo čuden slučaj, neka grozna laž, morda strašen sum, a nič drugega. Ko ga zagleda v ječi — pa ne, ne! Oh, kako ga tedaj spet enkrat objame; kako ga bo gledala tako lepega vraslega, se ve, Ernest je vendar velik gospod, v Zagrebu se ne postavljajo v cesarsko službo kar kedorkoli. K sodnikom pojde; samo to: ali jim bo znala povedati, kedo je Ernest, kako je to bilo drago ljubo dete, kako je bil dober, kako je jokal kraj odra svojega očeta, pa on da bi — ukr..! Bog obvaruj! prekriža se starka in gre po ulici.

Zdaj se spomni zopet svojega kovčega in one žene. Po ulici hodilo je mnogo ljudij. Od kod le pride toliko ljudij! čudila se je starka ter postajala vsake tri korake.

— Ni mogoče, da bi nikedo od toliko ljudstva ne bil videl žene v modrem krilu in črnem jopiču. Nagovori nekatere, pa zastonj. Zdaj pogleda tudi v štacune, Bog vedi, morda uprav ti ljudje poznajo ženo. Ali nikdo, prav nikdo ni znal za njo. Moj Bog, vzdahne na zadnje starka, kakó neki živijo ti ljudje, ko ne poznajo drug drugega. Kako naj

jo torej dobi ona? Oh, vse leto bo imela doma pripovedovati o železnici, o tej ženi, o dijakih in o ljudeh v velikem mestu, kako hodijo po ulici kakor v procesiji, a drug drugega ne pozna, drug drugega niti ne pogleda, ne pa, da bi ga še pozdravil.

Čim dalje je šla po ulici, toliko bolj je pozabljala Ernesta in kovčeg. Po ulici so drdrale kočije, škripali težki vozovi, vedno več ljudstva je tu vrvelo: pa še le te hiše, te prodajalnice! Nakrat obstane, zalomi vsa začudena z rokama ter vsklikne na ves glas, najbližnji hodci pa se ozró, smejoč se na dobrodušno starko, ki je otročjim veseljem in čudenjem opazovala dva psa, uprežena v mal voziček. Bog vé, koliko časa bi bila starka gledala to čudo, da ni prišla iz druge ulice četa vojakov, pred katero je igrala godba. Stara obstane; sto ljudij je gledalo na njo, ali ona ni čutila nikogar.

Kaj takega še ni videla! Gospoda v zlatu jezdijo na konjih, pa oni veliki boben, pa toliko vojakov, vsi mečejo isti čas noge od sebe, kakor da jih imajo vsi na jedni vrvi navezane. Moj Bog, saj to bi človek lačen gledal in poslušal.

Raznovrstni prizori v mestnih ulicah so starko popolnem prevzeli in nič več ni mislila niti na Ernesta, niti na kovčeg. Dolgo je hodila; nazadnje pa začne uprašati sama sebe: kedaj pa bo konec tem hišam in ulicam? In spet gre dalje, zdaj je hotela iti bolj hitro, da bi se nikjer dolgo ne ustavjala. Nakrat pride na velik trg, in glej — Bog

veliki! silen konj je sred trga, a na njem mož, držeč sabljo kvišku. Nič drugega ni videla okoli sebe, ni vedela, da z naglih kočij kličejo na njo ter se hudujejo, ker se ne umika s ceste! Šla je naravnost k temu čudovišču. Ko pride do ograje spomenikove, oddalne se ter se zagleda v konja in moža. Zdelo se jej je, da konj kar zletí in se zvrne na tla z junakom.

— Kaj je to (Bog daj dobro!), upraša nekoga mimo hodečega.

— Ban Jelačić, odvrne jej on na kratko ter gre svojo pot.

Starka jela se je domisljevati: glej, glej, on je tist, ki je peljal tudi njenega brata na vojsko, ki so ga čakali, pa nikdar ne pričakali. Čut pobožnosti in strahú prevzame starkino dušo, prav nehoté prekriža se pred spomenikom ter se obrne na desno, ogledajoč se na bronastega konja in junaka, šepetajoč: Moj Bog veliki, kaj so se vse izmislili ljudjé!

Po dolgi hoji in popraševanju pride naposled pred sodbeno palačo. Ko je stopila noter, plazila se je po hodnikih in zdelo se jej je že, kakor da je stopila v veliko cerkev. Oh, samo da bi te hiše ne bile tako velike! V njih občini je to lahko: Stopiš v hišo, pa veš takoj: da je na desni strani načelnik, a na levi notar. A tú — Bog se usmili! Tú ne veš, kod greš, niti tega, h komu naj bi šel! Tudi tú je bilo polno ljudij, večno vrvenje ljudstva:

nekoji so prihajali, drugi odhajali, jedni šli na desno, a drugi na levo — prav kakor na sejmu je v tej veliki hiši! Mnoge je nagovorila vse z istim uprašanjem: Ali veste — (Bog daj dobro!) kje bi našla gospoda Ernesta Lotrič-a, ali vedno isti odgovor: Ne vem! Takih odgovorov je čula največ, odkar je prišla v Zagreb, in njena pamet nikakor ni mogla uméti, kako ti ljudje živé skupaj, pa ne vedó drug za drugega.

Naposled naleti na dobro dušo, sodnijskega slugo, kateremu je ugajalo, da ga starka s tako ponižnostjo imenuje gospoda. Vedel je, da Ernest sedi na zatožni klopi; zdelo se mu je, da je tudi sodba že bila izrečena, ali prav natančno ni znal nič. Ko mu je starka utisnila dvajsetico v roko, odvede jo v stransko sobico ter obljubi, da pride po njo, kader bo mogoče govoriti z imenitnim gospodom. Potrpljivo je zdaj starka čakala, sedeč na stolici, s katere se ni upala ni ustati. Po dolgem čakanju pride isti sluga in jej migne, naj gre za njim.

Ko je stopila pred sodnika, pokloni se mu ponižno do tal; on pa jo začne izpraševati, odkod prihaja, je-li v rodu z Ernestom, zakaj ga obiskuje itd. Starka je odgovarjala kratko, ali zato pa je pri-teknila k vsakemu prašanju, kako je Ernest od dobre hiše, kako je dober in blage nravi, kako da so na svetu hudobni ljudje, ki zvrnejo nanj kar si bodi. Sodnik jej ni dovolil, da bi govorila po svoji

volji, in ko se je zdelo starki, da je še le začela pripovedovati o Ernestu, pretrgal jo je: Nu, prav; pa tega vas nisem prašal. Vendar jej je dal nekak listek in jej rekel, da za danes sme biti četrť ure pri Ernestu.

Od veselja, da objame svojega Ernesta, pozabila je celó to, da ga bo videla v zaporu. Šele, ko jej je sluga po poti prišepnil, da je Ernest obsojen na sedem let ječe, očuti naglo v nogah slabost, kakor bi se imela zrušiti na tla, in mrzel pot jej preleti po onemoglem telesu. Gorka boleť jej stisne prsi, niti besede ni mogla izreči; šla je za slugo skozi nekak črn zrak, ki se je razširjal pred njo. Še le, ko jej reče pred vrati: Tukaj je — zadrhta jej srcé; in isti trenotek jo prevzame tolika slabost, da se je morala prijeti zidú.

Ko so bila vrata odprta, zagleda starka pred saboj polu-temno sobo; na sredi je bila miza, poleg nje stol, na mizi prazna čaša. V temnem kotu je bila železna postelja, a na postelji je bil človek, naslonjen na njo s polovico telesa. Noge je bil spustil na tla, leva roka mu je visela ob stegnu, z desno podpiral je glavo, imajoč prste zataknjene v bujne, belkaste lase.

— Ernest! zakliče starka, pritiskajoč roke na oči.

Mož se spočetka ni zganil. Polagonja odpre velike, modre oči ter jih vpré v starko, kakor da se je prebudil iz globokega sná, potem se vzdigne

polagoma na postelji. Mož je bil mlad, pravih, jako lepih črt, ki so se po lahko zgubljale v kodrasti, belkasti bradi. Po blede barvi obličja in temnih krogih okoli očíj poznalo se je, da je ta mož mnogo trpel.

— Barbka! zašepetá, potem ko je dolgo ogledoval starkino lice; zatem pa mu potemni nevoljno lice in obrne se od starke k oknu.

— Er-nest! Dete! vsklikne spet starka z glasom, polnim bolesti, in skoči k mlademu možu, poklekne pred njega in mu objame nogi z rokama.

Za časek sta stala oba, kakor bi bila nema; ko je pa starka vzdignila objokane oči, pokrije tudi mladi mož lice z rokama in začne tibo vzdihovati.

— Barbka, čemu si prišla!... Jaz sem uničen!... Glas se mu je tresel in telo se mu je zvi-jalo, kakor bi se hotelo zrušiti na zemljo.

— Reci, kaj naj storim, da te rešim? Imam prihranjeno še celo stotnico, za katero ne vé niko, imam jaz — reci brž, saj veš, da dam vse za te.

Mesto odgovora zaplaka mladi mož glasneje, starki se je zdelo, da jej srcé počí.

— Vem, da nisi kriv; pa naj bi tudi bil... nu mlad si, moj Bog! K cesarju pojdem, samo povej mi, kod in kam! Saj veš, da nisem učena, a storiti hočem vse, da te rešim.

Mladi mož se sklóni k ženi, objame jo srčno

in po dolgem objetju šepne jej kakor obnemogel:

— Barbka, moli za me, jaz sem mrtev za ta svet. . . .

Četrť ure pretekkel je starki kakor en hip, dočim se je zdelo Ernestu, da je starka že dolgo tú.

— Še eno besedo! poprosi starka stražnika, toda Ernest jo je rinil na lahko k vratom in jedva si oprostil roko, katero mu je starka póljubovala, tugojoč kakor v brezumnosti.

— Ernest, moje dobro dete! . . .

Ko se je Barbka povrnila v krčmo, stisne se v sobo in ponavlja v pameti sestanek z Ernestom. Saj si nista mogla nič povedati. Uničen je, jadi-kovala je starka, saj je sam dél, da je mrtev za ta svet! . . . Ali bi se mu pa ne moglo pomagati? Saj cesar je največji gospod in najvišji sodnik, — zakaj bi pa ne šla k njemu? Samo denarja da bi le imela dovolj denarja, gotovo bi ga rešila! Tako s praznimi rokami — kam če iti?

Starka se zamisli, njene oči so bile zvezane samo le z jedno piko, okoli pike vrtel se je temen krog in sred kroga so skakale nekake kljuke, zdaj rdeče, zdaj temne, zdaj zlate — saj so „numerji“, na katere se dobiva silno veliko denarja! . . .

V tem potrka nekdo močno na njene duri in starka se strese, kakor bi bila stojé zaspala.

Bil je mestni stražnik, ki jej naznani, da so ujeli tatico z njenim kovčegom. Rekel bi, da je starka malo marala za to. Samo to je prosila, da

jej ne predstavijo tatice, ker bi ne vedela, kakó bi jej tedaj pogledala v oči. . . .

III.

Bilo je na večer, ko se je Barbka vrnila v Podgorje. Ko je barka pritisnila h kraju, hiti starka v svojo hišo; jedva, da je pozdravila pri tem sosedu, ki so se veselile bolj njenega pripovedovanja nego darov, ki jih prinese dobra Barbka iz Zagreba. A čakale so zastonj tega in onega — vsaj prvi večer. Barbka se je stisnila v hišo, in ko so nekatere došle celó na vrata, ker niso mogle premagati svoje radoznalosti, morale so se povrniti takorekoč obupane, ker se iz Barbke ni dalo izvleči niti jedne besede.

Po noči je nastala burja, prava zimska burja, ki je tresla male kočice v vasi, kakor bi htela podreti streho in pometati v morje te sirotinjske hrame. V vasi so bile luči do zadnje ugasnile, le v Barbkini koči se je videla svetloba skozi malo, motno okence. Pred podobo Matere Božje je klečala Barbka, upirajoč v njo svoje oči, iz katerih je sijala živa vera. Dolgo je klečala starka, potem pa sede k mizi in našteje devetdeset zrn graha. Za tem jame urejevati zrnje, skladati vsakovrstne slike in križe, pa šteti in šteti, toda zdelo se je, nikakor ni mogla naštetih, kar je želela. Nekolikokrat premeče zrnje, potem se zamisli in upré oči v strop, kakor da je tú v jedni točki združila vso

svojo pamet. Nakrat se začne premikati ta točka po stropu: velika, črna pika stegovala je dolge noge in se pomikala k starki. Ko je došla vrh njene glave, obstane in povleče tanke noge k debelemu telesu. Starka gleda in gleda, veter potrese bajto, pa tudi starka se je vsa tresla, po vsem truplu se jej je prelival mrzel val.

— Pajek! šepne starka, skoči s sedeža in hiti iz koč. Boreča se z burjo dojde k prvi koči. V koči je bil mrak, vse mirno, hišni so spali. Starka udari nekolikokrat s kamenom ob vrata in po dolgem trkanju odzvé se znotraj nekogar glas.

— Odprite, reče starka, jaz sem, soseda Barbka.

Na vratih se pokaže mož z oljnato svetilko v roki, otirajoč si gola prsa.

— A kaj vas prinaša v tem času?

— Ali je vaš otrok v hiši? upraša starka, držeč se čvrsto za vrata.

— Spi.

— Vzbudite ga, napiše mi nekaj, pa še nocoj.

— Kaj, zdaj v pozni noči?

— Hitro, zdaj mora biti!

— A nú! Mož stisne ramena in privede k starki desetletnega otroka, ki je měl zaspane oči.

— Dečko, reče starka šolarčku, ko so bili prišli v njeno hišo, narežem ti devetdeset listkov, ti pa napišeš na nje številke od jednega do devetdeset. Ali boš znal toliko?

— Eh znam; če hočete še do tisoč!

— Nú, dobro! Pa da nobenega ne izpustiš!

Stara je rezala male listke, obračala vsak čas oči na pajka, ki je sedel na stropu. Po dolgem delu odloži deček svinčnik: Končal sem.

— Ali so vsi?

— Vsi!

Zdaj gre starka po lonec in strese vse listke noter, pri tem obrnivši pisano stran proti dnu.

— Ali vidiš, dečko, onega pajka?

— Vidim.

— Ujemi ga, in deni ga sem v lonec.

Učenček skoči na mizo, pograbi pajka in ga strese v lonec, stara pa brzo pokrije lonec z robcem in ga čvrsto zveže okoli vrha; potem se obrne k malemu:

— Ob zori prideš spet, zdaj pa lahko noč!

Starka sede in gleda na lonec. Sen jej ni hotel na oči, vsa njena pamet se je sukala po temini lonca, kjer se je sprehajal ujeti pajek po napisanih številkah.

Samo tri številke, ki prinesejo mnogo denarja; in ko bo imela denar, lahko obide vse sodnike, in če ne bodo oni pomagali — pojde tudi do samega cesarja!

Katere bodo te tri številke? Tri je ona izmislila, tri tužne številke, tri priče žalostnih dnij — njenih in njenega življenja. To so številke 25, 13 in 7. Zakaj pa? — Povrnimo se nekoliko nazaj v njena mlada leta.

Bila je otrok, deklica kakih petnajst let stara, ko so premestili pokojnega stotnika Paveliča v Svetojansko stotnijo. Otrok ni še bilo, in vzeli so njo v hišo, da bi pomagala stotnikovi soprogi v domačih opravilih. Rekel bi, da se jim je takoj prikupila. Prišla je bila neučena, ni se znala niti obrniti v hiši, a gospa jo je potrpljivo vodila in učila, in že za kak mesec je razumela vse, kar jej je bilo opravljati v stotnikovem stanovanju.

Tedanja mladost je bila dobra, drugačna nego dandanes, ko je videti — otroke otrok. Kako je bila ona nepokvarjena! Dolgo ni razumela nekega podčastnika, ki je hodil za njo, da je le mogel od službe. Samo enkrat jej je prišepnil v uho, da jo ima rad, in že je vsa zardela in hitela obtožit se gospé stotnikovi, ker je mislila, da so bile te reči velik greh. Pozneje, še sama ne vé, kako se je to zgodilo — prišel je vendar nesrečen čas, ali kaj? Ne, razuzdana ni bila! Toda bila je zaročena; izprosil jo je bil uzoren mladenič, mornar Nikolaj. In naj si je bilo kapetanci žal, da izgubi dobro Barbko, ipak se je veselila njene sreče, ker je bil Nikolaj dober in premožen, in mislil je celó — kupiti si svojo ladjo. Vse je bilo napravljeno za ženitovanje, vse gotovo, da se poročita prvi pustni teden. A do tega žal! ni prišlo. Dva dni pred Božičem gré Nikolaj in ž njim še drug mladenič na barko, da pripelje vino za svatbo z otoka. Na odhodu ga niti videla ni; bilo je to prvi dan nji junega po-

znanja, da se je sramovala priti mu pred oči. Na Božič udari silna burja, da so dimniki padali s streh, a drva je nosila burja po zraku, kakor perje. Morje je besnelo, kakor bi htelo ves kraj raznesti. Rada je imela Nikolaja, lep mladenič je bil; a zdaj, ko se je bila spozabila tako daleč, čutila je trikrat močnejšo vez, ki ju je družila v močno jedinstvo. Vso noč je burja vihrala in šumelo morje, vso noč je molila za srečno vrnitev svojega Nikolaja. Še le ob zori se je pomiril hudi vihar. In na Božič, bilo je še zgodaj, pripeljali so otočani barko in v njej mrtvega Nikolaja. To je bil najbritkejši dan njenega življenja — uprav 25. decembra. Pokora!

Jokala je in jokala: še le po treh mesecih se je pomirila in jela umevati, da treba preboléti nesrečno usodo, a zdaj začuti svoj stan. Sam Bog vé, kako da ta čas ni skočila v sinje morje. Skrivši je pobegnila domov, in krijoč se pred svetom čakala rešitve. A le dva meseca je uživala materino radost; dete je dobilo krč in umrlo. Tedaj jej sporoči kapetanica, ki je bila dobila deklico v istem času, pa je bila sama šibkega zdravja, naj bi jej prehranila dete. Barbka se zveseli tega vabila, in to tem bolj, ker je čula, da je kapetan Pavelič spet premeščen v gorenje kraje. Tam je ne poznajo, a tú smatra vsakdo njeno težko bol za grdo sramoto.

V stotnikovi hiši se je Barbka spet prerodila. Vso svojo ljubezen je darovala deklici, uživajoč

razkošno srečo ljubeče matere, ko se je v njenem naročju igralo dete in se jej smehljalo s svojimi nedolžnimi očmi bolj milo, nego lastni materi. Deklica je bila slabotna, pogosto je obolevala in malokatera noč je prešla, da bi Barbka ne bila pričakala zore ž njo na rokah. Ta nježna skrb je zbližala še bolj nedolžno srce deteta k dobri Barbki. V prvem otročjem poskusu, da bi oponašala z nejasnimi glasovi človeške besede, čula je Barbka razločno, da otrok izgovarja njeno ime. Stotnik in njegova soproga sta videla dobro to skrb, a prepustila sta dete povsem njenim rokam, dokler ni doraslo za šolo. Ona ga je hranila, odevala, devala spat in ga tolažila v joku. A tudi dete je rajše dohajalo k Barbki, nego k majki; Barba, daj kruha, obleči me, počesi me, pri njej je bilo ves dan in le v njeni sobi hotelo je spati.

Ko je deklica bila deset let stara, učil jo je otec nemški, a neki njegov tovariš francoski. Nekoliko pozneje pride v vas še — nevideno čudo — glasovir. Barbka je gledala vsa začudena to omaro, v koji je bilo zakrito toliko vsakovrstnih glasov. Ko je vaški učitelj jel prebirati po tipkah, mislila je včasih, da je tú sto vsakovrstnih zvončičev, drugičkrat pa se jej je zdelo, kakor da je notri zaprta cela jata vsakovrstnih ptičic. No včasih se je Barbka tudi jezila radi teh novotarij, ker jej ni bilo po volji, da malo Milkino glavico — bila je deklica od rojstva vedno slaba — mučijo s temi jeziki in to glasbo, pri kateri je presedevala po celo jutro.

Tako je minevalo leto za letom in niti opazilo se ni, da postaja dete vedno bolj muhasto in svojeglavno, da mu je jako težko v čem ugoditi. Bledo dekle je večji del dne prespavalo, tožeč pogosto radi bolesti v glavi, utrujenosti in slabosti v vsem telesu. Koliko nevolje in žalosti je to stalo Barbko, ko je dekle ves dan samo presedelo in preležalo v sobi, nikogar ne puščajoč k sebi, in vzdihajoč na vsako ponujanje z žalostnim licem: Ah, pustite me pri miru!

Milka je bila že devojka za možitev, ko jej nagloma umrje oče vsled mrtvouda. V hiši niso mnogo obžalovali smrti starega stotnika. Že davno so bili proti njemu ravnodušni, ker je bil začel tudi on zanemarjati hišo. V stotniji namreč ni bilo toliko opravila, in kapetan se je udal na stare dni pijači. Malo po malo se mu je prikupilo vino in žganje toliko, da ga je polkovnik moral nekoli-krat opomniti, naj se vzdrži treznega vsaj tedaj, kader mu je stopiti pred svojo stotnijo. — Malo prej, nego so ga hteli upokojiti, doleti ga kap.

Od sedaj se je govorilo v hiši pogostoma o Milkini možitvi. Lastna mati si je o tem manje razbijala glavo nego Barbka. V starkini domišljiji (njeno lice je bilo že v štiridesetih letih povsem ostarelo) razvijale so se o Milkini možitvi cele pravljice o bogatih kraljičih iz dalnjih dežel; ni čudo, kajti štela je svojo gojenko za lepoto, kakoršne daleč ni bilo; in to, da je svojeglavna in

včasih neznosno zlobne nravi, to se je po starkinih nazorih povsem skladalo ž njenim gosposkim rodom, iz katerega je izhajala. A ostali svet ni sodil o Milki tako, kakor Barbka. Imeli so jo za razmazano jedinko; govorili so celó, da je v tem slabotnem telesu skrita kačja zloba. Tudi po lepoti ni bila Milka niti od daleč ono, kar je mislila Barbka. Bila je visoka, bleda, bolehné, pepelnate polti; črte na licu so bile pravilne, moglo bi se tudi reči lepe, nos podolgast, ali oko mrtvo, sive barve in bolj topega nego žalostivega pogleda. In tretja desetica let od njenega krsta se je primikala h koncu, ali snubača od nikoder. Samo enkrat je videla Barbka v hiši malega domačega trgovca v novi, gotovo do pete dolgi črni suknji, v rdečih rokavicah in z velikim, modrim robcem okoli vratu. A ta poset je bil zelo kratek; trgovcu se je mudilo pri odhodu, in zdelo se je, kakor da ga niso mogli dohajati repovi njegovega „škrica“. Ko je Barbka došla v sobo, našla je Milko tako srdito, da jo je táko videla samó v največji napetosti njene jezljive nravi. Kapetenica je rekla, da je bil trgovec prišel snubit, a Barbki je vskipela kri, in da ni bilo besed stotnikovice, bila bi predrznemu kramarju na sredi ceste oči izpraskala.

Nakrat se raznese po vasi glas, da je Milko izprosil za soprogo neki trgovec iz Primorja, od sile bogat. Kjer se je starica pokazala v vasi, prasha so jo žene o bogatem trgovcu. Barbka ni ve-

dela povedati niti jedne besede. Hišni jej niso nič povedali: le po raznih pripravah v hiši je sodila, da se tú godi nekaj posebnega. To molčanje, to nezaupanje jo je bolelo do dna duše. Žene po vasi so od kraja znale naštetih na prste blago bogatega trgovca, vedele so tudi dan, kedaj se Milka poroči, ona pa, ki se je čutila proti dekletu kakor prava majka, ni vedela o vsem tem prav ničesa. Samo nekega večera jo prisilijo k mizi (Barbka ni šla nikedar iz svoje kuhinje) in Milka jej podari velik svilnat robec in jej reče, da je zaročena s trgovcem Lotričem v Primorju.

Barbka je pričakovala Lotriča bolj željno in radovedno, nego samá Milka. Spominjala se je nekega Lotriča v Primorju, pa ta bi moral biti star, kakor ona. Naposled pride Lotrič, in Barbka se ni prevarila v svojem domišljevanju. Bil je to postaren mož, neomikan in to v govoru in v obleki. Milka in stotnikovica sta ga sprejele lepo, a dosti hladno, pa tudi Barbka ni bila zadovoljna z njim. Ta mož jej je razdrl zlate gradove, ki jih je zidala za Milko — Bog vé kje; njeno upanje je moralo žrtvovati vse mlade, lepe in v sijaju oblečene prince temu debelemu trgovcu, kateremu mnoštvo debelih prstanov ni moglo pokriti tolstih in robotih rok. Bogat je — sklenili so naposled vsi hišni, in te besede pokrile so kakor skrivnosten plašč vse ostale nedostatke, ki so se dali naštetih na Lotričevi osebi.

Z malo doto prinesla je Milka Lotriču tudi Barbko; kajti stara kapetanica se je preselila k neki sestričini v Liko, ki je bila tudi častnikova udova. To je bila Lotričeva sreča — vsaj prva leta zakonskega življenja, da je bila tudi Barbka v hiši. Brzo se je pokazala velika razlika mej možem in ženo v značaju, nazorih o življenju in vsakdanjih potrebah: in tedaj je bila Barbka posrednica mej tema dvema povsem razločenima svetoma in vsaj po nekoliko tudi pomirjevalen duh za njiju. Ona je negovala Milko, a pozneje jo je znala tudi posvariti, ko je videla, da Lotrič od srca rad nadomeščuje svoji ženici z novci to, kar je manjkalo v njegovi osebi — največ radi zane-marjene vzgoje. Lotrič je ljubil Milko, bil je ves razkošno-blažen v obližju detinjastega njenega bitja; da upokoji strašno misel, da bi se mu ta stvarica mogla izneveriti, skušal jo je pridobiti za sé z darovi in nježnimi besedami, ki mu nikakor niso pristajale. Že kratek čas po poroki je čul iz njenih ust, da ga je vzela le radi njegovega imetja, da jej je dolgočasen in da je grd človek. . . . On je živo občutil usodni udarec od strani zakonske si pridruge in rajši bi bil pretrpel Bog vé kaj, Bog vé kako opravilo v trgovini žrtvoval, samo da bi ga ne zbadale v dušo take besede, ki so najbrže Milki utekle le v začasni razdraženosti njenih slabih živcev. Ali zastonj je poskušal in se trudil, da drugikrat prestriže tako izjavo; dasi je bil izveden

trgovec in za posel nenavadno bistrega duha, — vendar je čutil nezmerno slabost svojega duha, ki ga je puščal na cedilu pred ljubljeno ženo. Zato se je lotil drugega sredstva, segnivši v globočino svojega sreča, ki je bilo ostalemu svetu zaprto: silil se je, da jej bo dober. Njej na ljubo obsojeval je nespamet in priprostost svojih soobčinarjev, njej je odprl vse svoje blago, njej na voljo je trpel celó zavist ostalih ljudij, ki so se čudili dragoce-nemu pohištvu, s katerim je Milka uredila svoje stanovanje, krasni kočiji in konjem, ki so vozili Milko v mesto, glasovom glasovira, ki so se v prvo razlegali v tej vasi iz Lotričeve hiše. Ona je imela svoj svet, a Lotrič svoj, a ta dva sveta sta bila povsem oddeljena: in to je Lotriča najbolj bolelo. Pa tudi Barbka je občutila to nesporazumljenje.

Kader se je Milka zleknila po divanu, obolela spet radi tega, ker je Lotrič pri mizi preveč z usti mljaskal ali pijoč srebal, ali od posla naravnost došel k mizi z neomitimi rokani, in je vsa vzdihujoča stokala radi usode, ki jo je prinesla k temu prostemu človeku in v tako pust in dolgočasen kraj, vzdihovala je tudi stara Barbka sama pri sebi:

— Ah, ta človek ni bil za njo! Na to pa je nadaljevala glasno: Pa zdaj bi vendar ne smela plakati in pihati, saj je tvoj mož, moj Bog veliki! E se vé, da je drugače v stotnikovi hiši, ali za Boga, tudi tukaj ne manjka ničesa!

Po dveh letih prišel je na svet — Ernest.

Stari Barbki, ki je od dné do dné vedno bolj čutila neko težko nezadovoljnost v Lotričevi hiši, napačili so zdaj novi, veseli dnevi. Res, ni jej bilo po volji, da se je dojka za dete naročila celó s Štajerskega, da so vsake tri dni obiskali mater in dete zdravniki in babe, zdaj z otoka Raba, zdaj iz Senja; vendar se je povrnila vsa sreča njene duše z vso močjo, kađer je vzela dete na svoje roke in mu brala v očeh nekaj lepega in sladkega, kar je nekedaj doživela in kar jej je usoda s kruto roko podrla in je minolo kakor kak sen.

Dojka je bila dobra in mirna žena, zlagala se je in najrajša se družila s staro Barbko, in brzo se je pri Barbki izgubil oni sumnjivi pogled, s katerim je sprva vzprejela dojnico. A deteta jej vendar nikedar ni prepustila povsem; dobri Barbki se je zdelo, da bi to drago dete vzelo, konec če bi njeno oko ne bdelo nad njim in ga varovalo. Ko je dete začelo zlagati prve nerazumljive glasove, trdila je Barbka spet, da poskuša izgovoriti njeno imé; njej se je sploh zdelo, da ta mali sirótek nikogar ne pogleda tako ljubeznivo in mílo, kakor njo, in resnica je bila spet, da dete ni mirovalo v nobenih drugih rokah in da se nikomur ni tako veselo smehljalo, kakor njej.

Nekega poletja se je toliko zmotila zakonska sreča v Lotričevi hiši, da je stara Barbka letala po hiši kakor brez glave in zdihovala v jedni sapi: O moj Bog! o moj dobri Bog! — Milka si je

bila namreč dela v glavo, da mora v kopelji in sicer nič bliže nego v Karlove vare. Brala je nekje o teh kopeljih in zdaj je trdila trdovratno, da samo v teh kopeljih ozdravi in si pridobi spet mir in moč, ki jo je izgubila v tem primorskem gnjezdu. Zdaj se Lotrič v prvo osmeli, da vzkrati ženi to njeno zahtevanje, in to je bilo dovolj, pa je nastal v hiši plač, pa menjevalno onesveščenje in toliko krika, da se je okoli Lotričeve hiše zbirala vaška žlota, uprašajoč, kaj se je zgodilo. Lotrič je vpil: Ne dam novcev in jih ne dam! a Milka je odvrčala: Pojdem, dà, pojdem!

Barbka je bila izgubila glavo. Ko je došla k Lotriču, oblijal je trgovca znoj po čelu. Kakšne vražje kopelji! Ali nima morja pred nosom, če jo je volja, kopati se? Kam mi ponese dete — saj je prav znorela!

Barbka mu je dajala pravo in šla k njegovi ženi ter jej rekla: Milka, za Boga: to ni pametno iti na kopanje Bog vé kam, a morja je pred hišo, kolikor hočeš! — Milka udari z ного ob pod, pozeleni v licu in začne najprej kričati na vso moč; potlej pa se zruši na stol, govoreč s pretrzanim glasom umirajočega človeka: Oh, konča me! — Barbka se povleče vsa prestrašena v kuhinjo in zdihuje samó: O moj Bog, o moj dobri Bog!

Milkina volja je bila spet močnejša in odšla je z otrokom v Karlove vare.

— Glejte, Barbka, reče Lotrič nekega večera:

nečem jo dolžiti, ali odkar je ona v hiši, gredó moje reči narobe. In zdaj še ta strošek! Jaz, verujte mi, ne vem, kako se nazadnje konča vse to.

Samo da bi otroka ne bila peljala v tako daljavo! Kaj treba otroku? Majhen prehlad, moj Bog, in glej: ni ga več! dodá Barbka.

Leto je potekalo za letom, a za primorske prebivalce je prinašalo vsako manje dobrega, a več slabega. Kolikor bolj se je onde Reka vzdigovala, tako bolj je tú propadal Senj in ž njim celo Primorje, gotovo vse do Dalmacije. Kar je največ nosilo na tej strani Senja, bil je gozd; ali tudi tú so došli ptuji ljudje, Dunajčani, pa napravili v Velebitski samoti zidane hiše, napravili ceste do morja, in kar je prej sekala in žagala domača roka, to je zdaj rezal stroj in to lepše in brže na čudo domačega svetá. Lotrič je bil prvi med njimi, ki je dokazoval, da bodo mogli le s slogo in najožjo jedinostjo prevladati tujca, ki je očitno sekal najlepše gozde in pustošil kraje, kjer si prej v goščavi čul človeka, pa niti na dva koraka nisi mogel ž njim skup priti. Pa kedo naj zloži te domače ljudi! Neki se mrzijo že deset let, ker so se sprli za nekaj, kar ni vredno pipe tobaka! Drugi neče, ker bi si ž njim opomogel tudi njegov sosed, s katerim pa sicer na oko živi v prijateljstvu; tretji ne veruje četrtemu, peti se boji vsakega podvzetja, šesti ni zadovoljen z zavezo, pa ne ve, zakaj ne, sedmi je zadovoljen z drobtinicami, ki padajo z

dunajske mize — in vsi skupaj propadajo in gledajo mirno, kako Dunajčani bogaté od hrvatskega gozda.

Če je le komu bilo za to, da uzdrži svoj posej, moralo je tu biti Lotriču mari. Malo je menda bilo hiš v vsem Primorju, kjer je bilo toliko potrebe, kakor v Lotričevi. Sin Ernest se je bližal zadnjim letom gimnazijskih šol, mati je odločila, da ga pošlje v višje šole na Dunaj, a Lotričev sin že do zdaj ni bil vajen, da živi in se oblači samo da je le kako. Lotrič je delal in se mučil kakor stroj, iz nekake navade, uprav z živalskim nagonom, vedno čakajoč povrnitve, da se vrnejo stari bolji časi, in vedoč od vseh Milkinih odlokov samo to, da treba pripraviti novcev. V ostalem se je skladal z Milkinimi nazori o Ernestovi karijeri tudi tretji činitelj, ki je v hiši mnogo odločeval — stara Barbka. Ni mogoče, da je lastna mati Ernestova mogla čutiti toliko ponosa in sreče, kakor stara Barbka, ko se je Ernest vračal o praznikih v rojstno hišo.

Bilo je meseca februarija. Ernest je hodil zadnje leto v gimnazijo in posestil o pustnih počitnicah svoje roditelje. Bil je hladen, zimski dan, silen sever kopičil je preko vsega obzorja grde, črne oblake. Nad svinčeno barvo uzburkanega morja je pljuskalo belo valovje, po kraju pa se je valjal veter, kakor da je poln gostih in temnih soparov. Od vseh strani se je vzdigovala nevihta

za nevihto; bil je to tak zimski dan v Primorju, ko te spopade neka jeza pred skrivnimi prirodnimi močmi, ki hočejo tako rekoč udariti iz morskih globočin in grdih oblakov, ki se valjajo po nebu.

Ves dan je letal Lotrič nemirno k morju, vračal se domov in uprašal mornarje, kako vreme je. Danes je pričakoval svojo barko, krščeno na čast svoje žene „Milka“. Nekolikokrat se je vzel na bližnji brežiček in povzdignivši roko nad oči, gledal v daljavo. Barke ni bilo videti. Kapetan Morovič — si je mislil Lotrič — je razsoden mož, v taki nevihti se ne bo spuščal na morje. Res, da mu je brzojavil, da bi moral danes priti zaradi trgovskih opravil; nū, pa če je tudi odšel, Morovič je mornar, ki pozna morje in vetrove; pod njegovo roko preletela je „Milka“ stokrat kakor lastavica po besnečem morju.

Po noči prebudi Lotričeve silno trkanje na hišnih vratih, barka se je približala obali; vetrovi bučijo, ne ve se, od kateri strani in tema je, jedva se vidita dve svetilki gibajoče se sredi morja. Vsa vas je ustala po koncu, vsakega prešinja strah v tej hudi noči, ko se krik mornarjev nateca s šumom vetrov in pljuskanjem valovja. Barka se je primaknila na pol milje k luki, ali zdaj udari vihar z zapada in gnal jo je z novo silo k obali. Z barke se je čulo štropotanje sider, barka se ustavi za čas, a potem se jame pomikati z novo močjo k skalovju.

— Dno je mehko, sidro ni imelo kje se prijeti — zakličejo ljudjé. Skozi temo se je čul krik in videli so se ljudjé na barki, kako letajo kakor sence; a za čas zagrmí po mraku strašen hrušč. Barka je obsedela na plitvini.

Ko se je ob zori umaknil mrak, bil je to žalosten prizor. Vitko telo ladije, s kojo je kapetan Morovič ravnal kakor s poslušnim živinčetom, bilo je utonilo. Nad morjem sta moléla kvišku dva jambora, a na krmi se je moglo brati ime barke. Bilo je to videti kakor grobno ploščo nad mrličem, ki še diha.

Ta dan je ostal bitko zapisan globoko v duši stare Barbke. Lotrič je bil kakor brez zavesti, poleg njega je plakal Ernest, a Milka se je vlačila po hiši kakor nema senca. Včasih je starec odprl oči, a ni mogel izreči niti besede. Še le proti večeru pokliče ženo in jima razodene pred Barbko: Vi nimate nikjer nič več; Bog naj vas čuva!

Uro pozneje je bil mrtev, od silne boli zadel ga je bil mrtvoud.

Ta strašni dan je bil 13. febr. — druga numerica, s katero je mislila starka pomagati nesrečnemu Ernestu.

Lotričevo hišo in večino imetja so razprodali upniki, in spočetka šolskega leta se je preselila Milka s sinom v Zagreb. Barbki so obljubili, da jo vzamejo k sebi, ko si uredijo stanovanje in si zagotovijo kak stalen dohodek. Tako se je morala starka ločiti svojim Ernestom.

Vsak dan je čakala obečanega vabila in vsako zimo je odločevala, da drugo poletje pojde v Zagreb. Mej tem je umrla še Milka. Ernest pa je bil že prej popustil šole in stopil kot uradnik k pošti. Tudi sedaj se starka ni odrekla svoji nadi, da preživi starost pri Ernestu — v tem pa jej naznanijo od nekje, da je Ernest v zaporu radi goljufije. Sedmega je bil obsojen na sedem let ječe, in starka je zapisala v dušo z žarečim znamenjem tudi tretjo številko — 7.

* * *

Jedva je zora napočila, ko je došel sosedov deček do Barbkinih vrat. Starka je previdno vzela lonec, odvila polagoma vrvico in ko je odgrnila robec, prilezel je pajek počasi na svetlo.

Starka se nagne nad lonec. Tri številke, prav tri je bil pajek prevrnil! Starki so roke drhtale. Počasi prinese lonec k oknu, in ona in deček pogledata vanj.

— Beri, pravi starka dečku, a mali pogleda bolj globoko in reče glasno: Dvajset in pet*).

— Naprej! Druga številka!

— Trinajst.

Starka vzdihne tresoč se na vsem telesu.

— Dalje — tretja!

— Sedem.

— Sedem! Ali si del tako?

* Bolje, nego germanizem: pet in dvajset.

— Sedem! Saj jih vendar poznam, saj sem jih sam pisal.

— Še enkrat, da se nisi zmotil! Katere številke so?

— Dvajset in pet, trinajst, sedem, je ponavljal učenček...

Starka je strmela v lonec, številki ni poznala, pa bo že res tako. Oh, koliko sreče more biti v teh treh številkah, ki so se vpisale s krutimi, groznimi črkami v njeno dušo!

— Zdaj mi jih lepo napiši, da jih bodo znali prebrati v Senju.

Burja je divjala na morju, z barko ni bilo niti misliti, da bi se šlo v Senj: a Barbka je našla moža, da je nesel za dva goldinarja v Senj številke na loterijo.

Jedva je pričakala nedelje; saj morajo priti te številke, priče njene slabe sreče v življenju, ki pozlaté z novo srečo minole britke spomine. Pride nedelja, učenček je prebral pet izžrebanih številk — a starkin ni bil niti jeden. Spet jih je nesel mož v Senj, in tako drugi, tretji in četrti teden, a starka je vsak krat bolje mučila svojo staro pamet: zakaj je prišla številka šest, a ne sedem, zakaj dvajset in štiri, a ne dvajset in pet! — Če bi bila stavila druge številke, morda bi že bila dobila. A pustiti jih kar tako, to spet ne gre — saj so te zapisane v njeni pameti; in pa: ali ni bil pajek prevrnil uprav te? Spet ujame pajka, ali nesrečna

stvarca delala je zdaj premalo, zdaj preveč, zdaj je prevrnila eno številko, drug krat dve, tretjikrat celo deset števil. Katerih naj se loti? Starki se je glava vrtela od teh števil, vso druga noč so jo mučile v spanju in vsak dan je pošiljala ljudi v Senj, igrajoč na desetih listkih. Saj na jednom mora dobiti! V nedeljo so jej prinašali izžrebane številke — a vsakokrat nič. Po dvajset listkov je imela v roci, na treh je zadela po eno številko, ali nikedar tri na jednej! Spet je zapirala pajka in premišljevala svoje sanje, in že je bila skrinjica polna teh listkov, pa le nič in Ernest še vedno v zaporu! Uh — kedaj pač pridejo te številke! — Samo da bi njega rešila, potem bi ne igrala nikdar več te nesrečne igre, pač sam vrag meša te neumne številke. Vsako nedeljo je pregledovala te listke; bilo jih je dvajset, in da-si ni znala brati, poznala je vendar vsak listek na prvi pogled: Dva sta od njenih sanj — na vsakem po trideset krajcarjev; na drugih dveh je dela sedem pajkovih števil — na vsakem po dvajset krajcarjev; na tej so številke, ki jih je sanjala cerkvenica Katina — dvajset krajcarjev; na tej številke, ki so nad cerkvenimi vrati — štirideset krajcarjev; tu številke, ki so se našle na starem cerkvenem zvonu — petnajst novcev; tu spet številke rajnega župnika, ki ga je videla v snu — deset krajcarjev. A mej vsemi ni nikedar manjkal listek s številkami 25, 13, 7 tudi z vložko po goldinarju!

V starkini glavi so rojile samo številke, kakor buče le v panju; večkrat je vstala o polnoči in da bi ne pozabila številke, ki jih je sanjala, odštela je na mizo tri kupce graha, ob zori pa je poslala številke v Senj. Starkina ograda je že bila v rokah domačega trgovca, v malo hišico je pihal veter skozi špranje in dež je kapal skozi preperelo streho; že je starka zastavljala in prodajala zlati in srebrni drobiž, a njeno pamet je spopadala vedno bolj igralna strast. Po vasi se je jelo govoriti, da se jej meša pamet, da govori sama s seboj in vsak dan so jo videvali v vaški cerkvi pred oltarjem Matere božije; klečala je, molila goreče in s krčevitimi rokami vzdigavala listek k podobi — oh, samo te tri številke !....

Naposled ni imela nič več; niti desetice ni mogla spraviti skupaj, da bi jo stavila na tri številke, ki imajo rešiti Ernesta. Ostarela je zmedene pameti in seslabelim telesom je prosila v mestu krajcarja, in na zadnje so jo našli nekega zimskega jutra trdo na senjski cesti; zmrznila je. Morda je, izgublajoč življenjsko moč, videla vsaj v tem nezavestnem prehodu iz življenja v smrt — tri rdeče številke in Ernesta rešenega.

Izgubljen sin.

Neki odličen trgovec, ki je bil na daleč razširil s trdom in redom v svojih poslih svojo trgovino, bil je oče mnogoštevilne rodbine, s katero je pa zelo strogo postopal. Njegova soproga, blaga in dobra žena, se je zastonj trudila, da bi ogenj njegove jeze zadušila v začetku, ipak je znala zavirati nasledke tega gnjeva. Vendar jej pa to ni šlo vselej po volji.

Božidar, nijun najstarejši sin, je bil jako dober mladenič, samo da je podedoval tudi neko iskro očetove naglosti! Modremu vzgojitelju je bil navadno v vsem poslušen, upiral pa se je večkrat trdo ostri, samovoljni zapovedi očetovi. Žal! ta upornost je rastla vsako leto bolj, čim bolj je sin začel čutiti, da ga oče večkrat nezaslužno napada in graja, samo radi svoje slabe volje. Sin je bil uprav dovršil osemnajsto leto, ko ga enkrat oče po hudem prepiru, v katerem sin ni hotel popustiti, v največji jezi, ki je že mejila na besnost, zapodi iz hiše rekoč: naj se nikdar več ne usodi priti mu pred oči.

Božidaru ni dopuščala prevzetnost, da bi bil prosil očeta odpuščanja; tako je tudi malo mislil na nasledke svoje upornosti. Povsem brez imetja pride v Hamburg. Tú je blodil več dnij po pristanišču zapuščen od vsega sveta, dokler ga v tako

žalostnem stanju ne zapazi gospodar barke, ki je bil namenjen jadrati v zapadno-indijski otok St. Kroat. Ta gospodar sprejme Božidara, potem ko mu je bil ta odkrito povedal svoj položaj, na svojo ladijo; dà še več, obljubi mu, da hoče lepo zanj skrbeti ter ga osrečiti, če se pokaže vreden njegove ljubezni. — A pustimo ga zdaj njegovi usodi, da vidimo najprej, kaj se je dalje zgodilo ž njegovo rodbino.

Dasi tudi se je oče srdil na mladeniča, vendar je naposled zmagalo njegovo očetovsko srcé in jel je obžalovati izgubo iz prenagle jeze zavrženega sina. Tem večja tuga je težila srce nežne, čustvapolne matere; saj ona je žalovala po sinu, ki je znal vselej ceniti njeno dobroto, ki je izpolnil ljubeznivo njene želje, da jih je le opazil. Njena tuga se je pomnožila, tem bolj ker se ni moglo nič več izvedeti o njegovi dalnji usodi nego to, da je odpotoval iz Hamburga. Res, da je njeno túgo zmanjševala misel na ostalo njeno deco in čutilo dolžnosti do njih, ali bolestni spomin na premilega izgubljenega sina izkoreniti — tega ni mogel storiti niti najdaljši čas ne.

Žalost roditeljev se je še bolj povečala s tem, da je zbok nekih nesrečnih dogodkov jela pešati njihova trgovina. Različne velike trgovske hiše, s katerimi so bili v zavezi, so prišle na boben. Jedna nesreča je sledila za drugo, tako da so naposled Božidarovi roditelji popolnoma obubožali in so bili

prisiljeni, preseliti se z otroci v neko vas in tú živeti revno življenje.

Vsa ta nesreča, dasi je bila v ostalem huda, delovala je ipak dobro na očetov značaj. Zdaj se je pomiril, videč, da ne more vselej iti vse po naši volji in želji. Zdaj še le je tudi spoznal, kako blaginjo ima v svoji plemeniti, krotki soprogi; in skrbel je, da bi popravil z blagim postopanjem krivico, katero jej je delal večkrat poprej v srditosti. Zdaj je tudi večkrat sočutno pomislil na zavrženega sina. — Oh! (vzdihnil je tužno) kako je to grda nesreča, da človek ne more krotiti svoje jeze! Kolikokrat sem užalil soprogo s svojo srditostjo! Koliko sovražnikov sem si s tem naklonil! Radi tega sem tudi odstranil svojega nadepolnega sina ter ga zapodil v ptuj svet, kjer je morda že davno našel svoj grob brez kuma in prijatelja; ali pa je morda iz obupnosti zašel v društvo slabih ljudij in postal hudodelec! — In vse to zaradi moje srditosti in jeze! — Tako ga je večkrat mučilo najstrašnejše grizenje vesti.

Kakó pa je bilo z Božidarom?

V tem dolgem času, kar se je bil ločil od domače, zdaj tužno obubožane hiše, poskusil je nestanovitno spreminjanje sreče. Prva njegova pot ni bila srečna; na njej mu je smrt odvzela prijatelja in dobrotnika. Zapuščeni mladenič je bil brez bratitelja, brez novcev, izkrcan na otok St. Kroa. Bil bi morebiti umrl za lakoto, da ga ni naposled neki

bogat trgovec spomnivši se Boga in duše iz usmiljenja vzel v svojo hišo. S početka mu je gospodar nalagal le mala dela; ko se je pa kmalu prepričal, da je zvest in izurjen, zaupal mu je važnejša opravila v svoji trgovini. Trgovski duh in ljubezen do reda, ki jo je pokazal ta mladi mož, pridobil je trgovini bolji glas. Njegov gospodar je znal to ceniti in poplačal ga je po nekoliko letih s tem, da ga je sprejel za sodruga v trgovini. Tako mu je sreča odprla pot, po kateri je stopal vedno dalje z brzimi koraki in vedno večjim dobičkom.

Dolgo časa se je zdelo, da so mnogi njegovi posli zadušili vsa sinovska čuvstva. Če je tudi kdaj pomislil na svoj dom, prišlo mu je pa vselej na um, kako je bil izgnan iz očetove hiše, in predstavljal si je v duhu očetovsko rojstno hišo kot pozorišče srepôte (strahote). A malo po malem so se omehčala njegova čuvstva; spominjal se je čestokrat neomejene ljubezni svoje matere in nežnosti svojih milih bratov in sester. Potem, ko je prebil dobo burne mladosti, mogel je zdaj — kot resen mož — bolj hladno in trezno soditi o samem sebi; in spoznal je, da se je večkrat nedostojno vedel do svojega očeta in da je ne redko dražil njegovo jezo s svojim ponašanjem. Čim bolj je mislil o tem, tem bolj se je unemala v njem želja, da bi preživel ostanek življenja v svoji domovini. Odloči se torej, da pretrga svoje zaveze v kraju svojega bivanja. Znamenito vsoto denarja, ki

ga je imel v gotovini, premeni v gotove novce, in po devetletni odsotnosti pride spet srečno v domovino. Tu še le izve žalostno stanje svoje rodbine; in ko izpraša njih sedanje stanovišče, pohiti k njim, da jih potolaži.

Bil je oblačen letni večer. Nesrečni roditelji so dobili list, ki jih je prav užalil. Hišni gospodar njihov, kjer so stanovali, žugal jim je v onem pismu, da jih zapodi iz hiše, če mu ne izplačajo takoj najemščine. Niso vedeli, kako bi si pomagali. Pismo v roki držeč vzdihoval je oče: „Kaj čem začeti? Tega ne smem upati, da bo ptujec proti meni bolj milostljiv in usmiljen, nego sem bil jaz proti svojemu dobremu sinu!“ — Ta misel je bila za dobro soprogo tako žalostna, da se je — bijoč na prsi — popolnem udala svoji tugi, ne misleč v tem trenutku toliko na svoje strašno stanje, nego bolj na zavrženega sina. Njena najstarejša hči, ki je bila živa podoba krotke matere, skušala je z nežnim milovanjem potolažiti jej to tugo. Oče je vzdihoval iz globočine srca, oba starejša dečka pa sta bila osupnila vsled jeka roditeljev.

Manjši otroci, ki niso vedeli za tugo svojih roditeljev, bili so pred hišnimi vrati, kjer so se — po otroško — veselo igrali. Nakrat pa se pripodé v sobo, rekoč, da se je neki voz ustavil pred hišo, in da je stopil neki lep gospod ž njega.

Ta gospod je prišel takoj za otroci. A kar

obstal je pred vrati, ko je zagledal skupino, ki se je ponudila tú njegovim očem. Vsa rodbina se mu približa; a mati zakliče: „Ah! moj sin!“ ter pade nezavestna na tla. Oče je stal, kakor okamenel, naposled pa zakliče: hvala milostljivemu Bogu! Potem pohiti k sinu, stisne ga na prsi in tako ga prebudi iz njegove zamišljenosti.

Ko se je Božidar spet zavedel, poprosi očeta odpuščanja zaradi svoje upornosti, ki mu jo je pokazal v svoji mladosti. „Kaj, jaz naj tebi oprostim?“ zakliče oče, „ne, jaz moram prositi tebe, da pozabiš mojo nerazsodno naglost in srditost!“ Mati je bila še vedno v nezavesti; položé jo na posteljo, kjer se jej polagoma povrne moč, da je mogla z besedami izraziti svoje veselje. — Potem, ko je ona izlila svoje srce, pripovedoval je Božidar svoje, nam že znane dogodbe. In ko je to dokončal, podal je očetu svojo mošnjo z novci govoreč: „Tú imate, to je moje imetje! Ukrenite ž njim, kakor vas je volja. Jaz ne zahtevam oč tega nič več nego kolikor pride od tega na vsakega brata ali sestro.

Ta zvetoba in velikodušnost je še bolj pomnožila očetovo kesanje, da takega sina ni mogel bolje ceniti! Sprejel je sinovo ponudbo v toliko, da si je neki znesek novcev od njega izposodil, in ž njim začel zopet trgovino, ki mu je omogočila, da je mogel vzdrževati rodbino in mogel skleniti svoje življenje v srednjem stanu brez velikega bogastva,

pa tudi brez siromaštva. Vsakdo je želel očetu srečo, da ima tako plemenitega sina, kateremu gotovo tudi mi ne odrečemo svoje zadovoljnosti in občudovanja.

Mrtvaška srajca.

Blizu velikega, lepega gozda v Vestfaliji je stala hiša plemiča Bernarda Mol-a, katero je obkroževalo visoko drevje tako, da se je iz njega mogla videti samo hišna streha. Poleg tega, da je bil plemič zeló bogat mož in je imel mnogoštevilno poslov, imel je tudi zeló dobro, vredno ženo, ki mu je bila zarés desna roka, ker ona mu je vzdrževala in nadzirala vso hišo. Ko so se posli zbrali okoli nje za zajutrek ali južino, tožila je navadno in obžalovala, da jej Bog ni hotel pokloniti mesto onega njenega malodobernega paglavca kako ljubko deklico. Ali pri vsem tem, da je sina tako imenovala, ljubila ga je ipak najsrčneje; in kako bi ga ne bila, ko je bil dober in vreden ter svoji materi udán s srcem in dušo. Poznajoč dobro svojega očeta, drznil se je odkriti samo materi svojo skrivnost, ki jo je imel v srcu. Oče, gospodar, je imel deset ljudij, ki so bili kakor njegovi podložniki, ker jim je dal za uživanje svoje hiše in zemlje; in zató so mu ti plačevali nekak davek — nekaj v denarju, a nekaj so mu spet morali odslužiti z delom.

Jeden teh podložnikov, Peter Hartman, je imel hčer jedinico, po imenu Eliza, v kojoj se je zagledal plemičev sin. — Da je bila Eliza hči podložnikova, to bi mati bila že spregledala in preboléla — samo, da bi ne bila Hartmanova

hči! — Pa mati je naposled, kakor vsaka mati, tudi to vse oprostila svojemu sinu, samo to mu je strogo zabranila, naj ne pove Elizi, da tudi ona — mati — vé za njiju ljubav, ker se je bala vsakovrstnih nasledkov. In ko jej je sin še povedal, da Eliza ne sme več hoditi sem k njim in on ne tja k njim, tedaj se mati odloči, da pojasni sinu vso stvar. Gledajoč z žalostnim očesom tužno lice svojega sina, skušala mu je vso stvar tako predočiti, da bi tudi sam moral uvideti, da zanj ni nikake nadeje v tem oziru. Povedala mu je, kaj je bilo vzrok prepira in neprijateljstva mej njegovim očetom in Hartmanom:

Ko je plemič Bernard bil še mlad, služil je Hartman kot sluga pri tvojem dedu. Tvoj oče, že v mladosti ohól in jezljiv, mrzil je že ta čas Petra, ker mu ta nikedar ni htel storiti po volji, posebno gledé na konje, oče pa je konje rad imel. Nekega dne odide tvoj oče v mesto na trg. Njegov oče, tvoj ded — mu je bil ostro zapovedal, naj pride domov do večera; toda on se je kasno odpravil na ondod. Pa, ker se je očeta zelo bal in je vedel, da mora biti ob določenem času domá, zato je pri tej priliki tako vtrudil in spotil konja, da je Peter opomnil takoj oni večer, ko ga je deval v hlev, da bo to konju škodovalo. In bilo je res tako. Zjutraj pride Peter k tvojemu dedu ter mu pove, da je tvoj oče konja tako izmučil, da ga ni več poznati. Tvoj ded gre takoj v hlev gledat, a

konj je bil že mrtev; ded, itak srdit, udaril je hudo tvojega očeta, in ta si je to dobro zapamtil in že tedaj je sklenil, da se osveti Petru, ker je povedal, da je on izmučil konja. — Od tega časa je postal tvoj oče zaklet sovražnik Petrov, in po očetovi smrti, ko je on sprejel hišo na sé, gonil ga je s tožbami tako dolgo — in Peter je po drugi strani toliko nasprotoval — dokler ni toliko propadel, da zdaj ima jedva od česa živeti...

Ta trenotek se začuje neki silen glas; mati in sin se zeló preplašita. Noter stopi plemič, ki se je bil baš vrnil z njive. Tedaj mati brž pobegne iz sobe, ker nikedo ni mogel prenesti njegovega surovega in nemilega pogleda. Bil je visok, suhljat, imel belkaste lase in tudi obličja je bil grdega. A majhina usta (kakor je sploh v Vestfaliji), oster, prodiren pogled: to je svedočilo trdo srcé, oduren in neizmenljiv značaj tega strašnega plemiča.

„Kje je mati?“ upraša sina.

„Uprav sedaj je bila tú,“ odgovori Francišek preplašeno ter pobesi oči, ker ni mogel prenesti ostrega pogleda očetovega.

„Idi v hlev ter reci kočijažu, naj napravi voz, danes moram zopet v sodišče zaradi Hartmana“. Francišek odide. — Malo potem tudi plemič sede na voz ter se odpelje v mesto; Francišek pa na njivo, da nadzoruje delalce, kakor mu je bil zapovedal oče.

Kaderkoli plemiča ni bila doma, tedaj je

Agata — njegova žena — gledala, da porabi to priliko, kako bi pomagala siromakom v soseščini in jim kaj dala — ali kruha ali moke, slanine, masti ali pa kako staro obleko; morala je namreč skrivši deliti milostinjo v odsotnosti svojega moža. Tako je storila tudi zdaj. Baš je stala služkinja in polnila jerbas z raznimi stvarmi, ki jih je mislila razdati ubogim — ko se polagoma odpró sobine duri in pomoli se noter neko bledo suho lice.

„A, vi ste, Terezija, kaj želite? Pojte noter, gospod je odšel v mesto!“ reče gospodinja bolj z milim glasom nego navadno.

„Videla sem plemiča, ko se je odpeljal in zató sem tudi prišla“, odgovori žena in zaplakavši pade na stolico. —

„Za Boga, kaj vam je“, upraša jo plemičeva žena z glasom polnim sožalja ter pomigne služabnici, naj odide. — „Saj se ni morda kaj pripetilo Elizi?“

Žena samo odkima, da ne.

„Pa vašemu možu?“

„Mrtev je!“ odvrne žena, pokrivši obraz z rokama.

„Za božji čas! A kaj mu je bilo?“

„Danes za jutra je bil šel na streho, da razdere neko sračje gnjezdo, ker so nam tiči vse črešnje pozobali. Vi veste, koliko smo že tožili, da je streha slaba — ali plemič na naši hiši ne da

n ič popraviti, naj bi se nam tudi hiša nad glavo posula — to bi — njemu še le ugajalo — nu zdaj ima, kar je hotel!“

„Ali je vaš mož padel s strehe?“ upraša ple-mičeva žena, vsa blede.

„Kakor se je držal za oni trohlen — tram, tako je tudi padel zajedno ž njim in niti ganil se ni več z mesta; najbrže si je prebil vrat. Uprav sem prišla od duhovnika, pa vedel je že prej od brivca.

„Kaj pa je dél duhovnik?“

„Rekel je, naj mrliča lepo omijem in oblečem; on dá napraviti nocoj krsto iz siromaškega zaloga in pride tudi sam — in tako ga pogrebe iz sirotinske blagajne.

„Saj drugega se zdaj itak ne more storiti!“ reče Agata.

„Oh“, odgovori žena, duhovnik pravi, naj ga lepo in čisto oblečem, pa ne vé, da moj mož nima niti jedne cele srajce, kajti odkar ima tožbo, smo popolnoma obubožali“.

„Čujte, jaz vam dam eno srajco“, reče Agata in odide v drugo sobo.

Mej tem je sirota žena sedela in čakala, utopljena v tužne misli. Agata je dalje časa izostala, ker je odparala ime, ki je bilo na srajci, da bi mrlič ne nesel seboj ime svojega sovražnika.

„Ali potrebujete še kaj?“ upraša Agata ženo, ko se je bila povrnila.

„Nič drugega ne potrebujem“ odgovori žena, — drugo imam vse“.

„Počakajte še malo“, reče Agata, odide in odpre omaro, iz katere vzame malo škatljo in sramožljivo pristopi k ženi govoreč: „Vi veste, Terezija, da ima moj mož svoje novce zaprte. Jaz — glejte — sam še od mladih let ohranila en srebrn novec, žid mi je dajal zanj dva zlata. Dajte ga vaši Elizi, naj vam ga meni, ker vem, da potrebujete denarjev“. In dene jej novec v žep.

Ob sedmi uri se vrneje dñinarji, sluge in ostali z njive; tudi Frančišek je bil prišel z njimi. Mati mu pové koj ta žalostni slučaj, ki se je zgodil s Hartmanom. To je Frančiška strašno pretreslo. Večerja se zvrši, nastane noč, a pleniča le še ni domov. Agata gre spat in zapové jednemu svojih slug, naj ostane v kuhinji in naj čaka, dokler ne pride gospod. Frančišek vso noč ni mogel zatisniti očesa; vsak čas je hotel skočiti po koncu in iti k Hartmanovim; todà obljubil je materi, da bode vso reč skrival pred očetom, ker se je bala, da bi očetova jeza še bolj ne pomnožila nesrečo vse Hartmanove rodbine.

Ko je bilo jutro, okoli devete ure, pripelje se plemič domov. Žena stopi pred njega; njegov obraz je bil podoben strašnemu oblaku. Uprašga, kje je bil zaostal tako dolgo, a on jej ne odgovori niti besedice, nego stopi molčé iz kočije ter izgrdi kočijaša, da je konjem vrvi na kratkem

privezal. Videč to, upraša Agata slugo: „A zakaj niste prišli — že sinoči?“ Oni jej odgovori, da se jim je zlomilo oje in da so tako bili prisiljeni, prenočiti v vasi, ker jim kolar ni mogel ojesa takoj popraviti.

„Ali boš kaj jedel?“ upraša Agata svojega moža, kojega rdeče lice je pričalo, da se je bil pošteno napil, in to proti svoji navadi.

„Seveda!“ — to je bil ves njegov odgovor.

Agata odide takoj ter mu prinese kruha, gnjati in sira. „Ali mi ne daš nič pijače?“ upraša jo plemič, ne da bi jo pogledal; ona pa je obstala povsem mirna in rekla: „Ne! ker imam s taboj govoriti nekaj važnega“.

„Kaj pa bo takega?“ upraša plemič.

„Naš podanik Hartman je umrl“.

„Kaj?“ zakliče plemenitaš in izbulji oči.

„Njegova žena mi je povedala“. — Plemič je vse to mirno poslušal; zato se Agata predrzne ter mu pové, kako je poslala njegovo srajco, da oblečejo mrliča. — „Mojo srajco?“ zarentači plemič in skoči razjarjeno s stolice — „mojo srajco — onemu potepuhu“ — ter zgrabi svojo ženo za roko; pa ona se mu odtrga in zakliče razjarjena: „Nu, pa kaj hočeš zdaj? Pojdi tja in prinesi jo nazaj“.

„Saj tudi storim tako“, reče plemič, katerega je vino še bolj razjarilo — „storim, in pa precej zdaj“.

Agata se prestraši in začne moža prositi, naj opusti to strašno delo. „Vsaj meni na ljubo nikar ne delaj tega“, prosila je žena ter ga prime za roko. Ali plemič iztrga roko in strašno preklinjajoč leti iz sobe ter gre uprav k podložnikovi hiši, kjer je ležal oni mrlič. Agata misleč, da ga gane žalostni pogled, pokliče sina in gre z njim za možem.

Hartman je imel samo jedno sobo, ki je bila videti zeló siromašna. Priprosta postelja, pokrita z nekim pisanim pogrinjalom, je stala v kotu; na zidu je viselo nekoliko sv. podob, ki jih je Eliza olepšala z zelenimi vejami, a na jedni mizi je stala posoda polna cvetja. Poda ni bilo, nego na mesto njega čist bel pesek, a na sredi sobe je stala priprosta črna mrtvaška krsta, v kateri je ležal Hartman s prekrižanima rokama.

Šest lojenih sveč je gorelo okoli krste, ki so razsipale tožno svetlobo po sobi. A kar je še bolj napolnjevalo srcé z žalostjo in oči s solzami, to je bila Eliza, Hartmanova hči, 18 let staro deklé, ki je stala pri vznožju krste. Njeno vitko, tanko telo je odevala stara obleka, na lepem polnem vratu je imela črno, pol obledelo ruto, a na glavi, ki so jo lepšali belkasti lasje, je nosila neko malo kapo, po tamošnji navadi — a pri vsem tem je bila videti tako mila, tako nežna, kakor da je kaka gorska vila. Nežno lice je zakrila s sklenjenima rokama, skozi prste pa so jej tekle britke solze, omakajoč očetove noge, ki so bile pokrite le z mrtvaškim

prtom. V vsem, kar je ta čas mislila in govorila, dolžila je britko sebe: kako je vsega tega sama kriva, kako ona ni bila očetu v nikako veselje, kako ni hotela poskrbeti, da s svojim trdom polajša njihovo nesrečo in siromaštvo — misleč samo na Frančiška, ko je njen oče živel v veliki bedi in britkosti. Zato se je odločila, da se hoče pokoriti in kazniti svojo nepremišljenost. Na krsti se zaobljubi, da Frančiška niti pogleda ne več in da svojo ljubav ponese v temni grob; in sklene, da takoj jutri zapusti to hišo s svojo materjo.

A kako se strezne iz teh žalostnih mislij, ko začuje močno hojo nekogar, ki se je vedno bolj približevala hiši; zboji se, da je morda Frančišek. Malo potem sliši, da njena mati gre v kuhinjo in takoj za njo čuje neki glasen prepir in kreg: iz vsega je mogla spoznati samo glas svoje matere in strašnega plemiča. In ta je bil res tú. Tako se prepirajoč in kričeč sta se bližala oba k vratom; uboga Eliza se zeló prestraši, ker je mislila, da je plemič izvedel njeno ljubav s svojim sinom in se zdaj razsrdil na njiju. V tem strahu ni vedela nič drugega storiti, nego da se skrije čim brže za pregrinjalo, s katerim je bila pokrita postelja. Jedva se je skrila, odpró se duri in noter stopi plemič. Eliza se vsa strese in tú sliši samo svojo mater, ki je govorila: „Glejte, gospod, glejte ga, tú leži v vaši srajci, le strgajte mu jo ž njega, prosto vam — če se ne bojite Boga; jaz mu je ne bom slačila, a to vam zagotovim, da tudi kedo drug ne!“

Plemič ne reče niti besede, nego tako zaslepljen od jeze stopi h krsti, vrže sveče na stran, zgrabi jedno roko rajnega, da bi slekel srajco, kričeč neprenehoma: „Kaj, v moji srajci da boš ti pokopan, mari za to, ker si mi tako zagrenil življenje?!“

Eliza ne pomisli, kaj se godi ž njenim ubogim očetom ter pride spet izza postelje; a kar otrpne, ko vidi strašno delo besnečega kneza. Zdaj se vrata odpró in Frančišek stopi počasi noter. Ko je videl, kaj dela oče, hotel je skočiti nanj, da bi ga odvrnil od tega groznega dela, ali isti trenotek plemič tako strašno vzkrikne, da je bil Frančišek mahoma kakor okamenel.

Plemič, ki se je bil nagnil nad mrliča, da bi odtrgal rokav od srajce, nakrat pade na kolena kličeč neprenehoma: „Pusti me! pusti me!“ Na to prileté Frančišek, Terezija in Eliza — a kaj vidijo tú? Mrlič, kakor je ležal tog in bled, prijel je s svojo ledeno roko srepega (divjega) plemiča tako močno, da se ta nikakor ni mogel rešiti mrtvaške roke, naj se je še toliko otresal in zviljal. Frančišek je hotel pomagati očetu — pa ves trud je bil zastonj. Kakor železni oklepi, tako so se zadrli mrtvaški prsti v plemičavo meso. Tú zakliče: „Tako se Bog maščuje: hvala ti vsemogoči Bog, da se ti poteguješ za sirote!“

Plemičeva besnost in jeza je bila že nepopisna. Premetujoč se okoli krste svojega sovražnika je tako

naglo sem in tja kretal z rokama, da je včasih celo mrliča samega, ki se ga je bil prijel kakor železna veriga, vzdignil iz krste.

„Francišek!“ zakliče plemič jako utrujen, ko je bil že ves trud zastonj, „prinesi nož in odsekaj mu roko!“

Francišek se ves strese, ko sliši te besede, in reče: Bog me varuj oče, da bi storil kaj takega — rajši pojdem po mašnika, morebiti vas on s svojimi molitvami reši te roke“.

Plemič je kar škripal z zobmi od muke in jeze in reče samo to: „Pa hiti, ker ne morem več prestajati“.

Francišek odide po duhovnika, Terezija in Eliza pa sta klečale okoli krste in neprenehoma molile. Mati se je prav radovala v srečo, da se Bog tako maščuje, a hči je samo molila in zaklinjala duh očetov, da pusti svojega neprijatelja.

Do duhovnišča je bilo dobre pol ure. — V tem so se mešale plemiču raznovrstne misli po glavi: ali najde Francišek duhovnika doma, in koliko časa bo še moral čakati pri krsti mrličevi, čegar mrtvaška mrzlota mu je kar srce pretresala. Vsak čas je poskušal, da bi odprl Hartmanove prste, a ti so se bili tako stisnili, da je bil prisiljen, mirno čakati duhovnika.

Zdaj pride duhovnik v cerkveni obleki, za njim dva služabnika, cerkvenik, ranocelnik in Francišek. Duhovnik je bil visok mož, belolas, še precej

mlad in resen. Ko je stopil v sobo, kjer je ležal mrtvec, obstane na drugi strani krste nasproti plemiču in reče z debelim močnim glasom: „Gospod plemič!“

Plemič, klečeč še vedno, povzdigne glavo, katero je bil pobesil. Bil je bled v obličju, kakor mrlič, in tako pokoren in miren, kakor še nikedar v življenju.

„Gospod plemič! Vi ste strašno grešili in za to vas je Bog kaznil s tolikim strahom, da morete soditi velikost svojega greha po njem. Bog, ki mnogo prenaša in odpušča, pretrgal je zdaj svojo potrpljivost in pokazal zgled v katerem naj se ogleduje maščevanje in nevredna baharija“.

Plemič je hotel nekaj reči ali duhovnik mu ni pustil priti do besede, nego rekel s strogim glasom: „Vaša žena in sin sta mi vse povedala“.

Plemič spet pobesi glavo in ne odgovori ničesar. Duhovnik se nagne nad mrliča, ker je mislil, da je morda pol-mrtev in da mu je tist čas, ko se je dotaknil plemič roke, krč stisnil roko. Pokliče tudi zdravnika, s katerim se je že doma pogovarjal o tem, in mu reče, naj pogleda, ali je res mrtev; on pa je mej tem Elizo tolažil in tešil.

Zdravnik vzame svoj nožič in prereže Hartmanovo roko baš nad bilom (žilo) in začne pazljivo pregledovati; a kri ni htela teči. In tedaj reče po nekoliko minutah, da je res mrtev.

„Gospod zdravnik“, spregovori plemič z glo-

bokim glasom, dam vam 30 tolarjev, samo odsecite mrliču roko“. Zdravnik pogleda duhovnika, ko mu je pa ta odkimal, naj tega ne stori, odgovori: „Jaz ne smem“.

„Dam vam 50, če to takoj storite“, nadaljuje plemič.

„Molčite, gospod!“ reče duhovnik; treba je, da samo z molitvijo prosite Boga odpuščanja in nikakor ne drugače. Jaz bom dotlej pri vas, dokler Bog ne usliši vse naše goreče prošnje in vas reši kazni. Če se iz srcá skesate za vse ono, kar ste grešili proti Hartmanu in obljubite, da popravite ti ženi in hčeri s kakim dobrim delom, potem nič ne dvojim, da se Bog usmili in svoj srd potolaži. Zató molite k Bogu in obljubite, da storite vse to.

„Jaz ga nečem nič prositi“, odgovori plemič trdovratno.

Vsi pomolknejo; duhovnik je že hotel iti iz sobe; zdaj se plemič jedva premaga, udá in reče: „Naj še Agata z manoj moli Boga za rajnega“.

Agata ga pogleda še vedno neverno; plemič je pobesil oči; ona je bila nekaj časa zamišljena — ali mahoma, kakor bi jej bila prišla kaka sveta misel, razveseli se jej srcé in upraša plemiča: „Ali pa hočeš, Bernard, zares izpolniti to, kar obljubim Bogú v tvojem imenu?“

„Samo, če bom mogel — ako je to mogoče, vse storim, ne vstrašim se stroškov“.

„Če je tako, poskušajmo torej v imenu bož-

jem. Potem ukaže Frančišku in Elizi, ki sta klečala dozdej poleg krste, naj ustanete in jima reče, naj stopita k nogam rajnega; ona pa stopi mej njiju in začne s tresočim glasom tako govoriti:

„Peter Hartman! rotni te pri živem Bogu, da pustiš plemičevo roko. Če to storiš, hočem ti obdariti tvojega jedinega otroka — hočem — glej: zaobljubujem se v imenu svojega moža in v svojem imenu, in prej, nego preide leto dnij, bo Eliza žena mojega sina Frančiška!“

Kakor smo rekli, stala je Agata mej tem govorom Hartmanu pri nogah v sredi mej dvem mladima, udova Hartmanova je bila na drugi strani krste nasproti plemiču, duhovnik pa je bil pri glavi mrliču. Vsi so stali s sklenjenimi rokami — razen plemiča — oči so bili uprli v rajnega in niso jih spustili z mrtve roke Hartmanove.

In glej čudo! to ni bila prevara ali slepilo; kajti vseh šest je to videlo s svojimi očmi — prsti mrličevi se začnejo polagoma odvijati in roka pade preko: krste.

Plemič takoj skoči, odpre vrata in odhiti iz sobe vsi ostali so stali kakor okameneli okoli krste.

Duhovnik se prvi ohrabri in pristopi k Agati, ki je zdaj zajokala in kažoč z roko na mlada dva reče: „Ta nesrečni slučaj je njihova sreča, kajti ona se ljubita“.

Eliza se obrne — vsa tresoča in razjokana,

k duhovniku, od težke boli in žalosti ni mogla govoriti; ali njeni žalosten nasmeh okoli ust kakor da je hotel nekako reči :

„Potrpite z mano, ker tú pri krsti svojega očeta ne morem umeti vse svoje sreče!“

Frančišek pa prime mater za obe roki in reče ginjenim glasom: „Milostljivi Bog naj ti to poplača, mila mati!“

* * *

L. 1861. se je v neki vestfalski vasi mnogo govorilo in pripovedovalo o tem slučaju in nikedor ni dvojil, da se je tú Bog pokazal na neki prečuden način.

Slovanska knjižnica

izhaja v „Goriški tiskarni“ A. Gabršček v Gorici vsakih 14 dni v snopičih od 3 do 5 pol. Cena posamičnemu snopiču je 12 kr., za naročnike pa po 10 kr. Naročnino je pošiljati naprej in če le mogoče najmanj za 10 snopičev skupaj.

Doslej so izšli sledeči snopiči:

- Snopič 1.** obsega na 80. str. zgodovinsko povest „Ratmir“; češki spisal Jan Vávra, poslovenil Petrovič. Dodan je zgodovinski spis o dobi, ko se je vršila ta povest.
- Snopič 2.** Stranij 64. I. „Pojdimo za Njim“, povest. II. „Angelj“, slika iz poljskega življenja. Spisal Henrik Sienkiewicz, prvo poslovenil Petrovič, drugo † Fran Gestrin. — III. Dodana je krasna hrvaška pesem „Stanku Vrazu“, spjevalo August Šenoa.
- Snopič 3.** Stranij 68. I. „Slučajno“, povest; ruski spisal P. N. Polevoj. Poslovenil J. Kogej. — II. „Amerikanci“, povest; spisal I. I. Jasinski, poslovenil J. Kogej. — Dodan je pisek o pisatelju Polevem.
- Snopič 4.** „Protivja“, povest iz slovaškega življenja; spisala Ljudmila Podjavorinská, poslovenil Anoným. — Dodatek o Slovakah in pisateljici. — Azbuka za Slovence, Srbe in Ruse. — Gregorčičevi pesmi „Domovini“ in „Pri mrtvaškem odru“ v azbuki.
- Snopič 5.** I. „Cesarja je bil šel gledat“, Humoreska. — II. „Pravda“, Humoreska. — III. „Prevžitkar“, Povest. Vse tri iz lužiškega jezika poslovenil Simon Gregorčič ml. — IV. Članek: „O baluških Slovanih in Lužičanih“, Spisal Simon Gregorčič ml.
- Snopič 6. in 7.** — I. „Stara Romanka“, Povest. Poljski spisala E. Orzeszkova; preložil Vekoslav Benkovič.
- Snopič 8.** — I. „Malj Zlatko“, Češki spisal Jos. D. Konrad; preložil Vekoslav Benkovič. — II. „Pogumnim Bog pomaga“, Božična pripovedka. Ruski spisal P. N. Polevoj; preložil J. J. Kogej. — III. a. „Materne solze“, Pesem. Ruski zložil Nekrasov, b. „Pesem obsojencev“, Pesem istega pesnika. Obé preložil Iv. Vesel-Vesnin, c. „Slovanjsem“, Češka, tudi Slovencem dobro znana pesem.
- Snopič 9.** — I. „Žalostna svatba“, Povest iz življenja poljskega naroda. Spisala Valerija Morzkowska. Poslov. Pohorski — II. „Kako sem izpovedoval Tarke“, Češki spisal Jos Holeček. Poslovenil † Fran Gestrin.
- Snopič 10.** — „Osveta“, Povest o razmerah v človeški družbi XV. stoletja. Češki spisal Dragotin Sabina. Poslovenil Radoslav Knaflič. — „Stric Martinek“, Obrazek s Slovaškega. Češki spisala Gabrijela Preissová. Poslovenil † Fran Gestrin.
- Snopič 11. 12. 13. in 14.** — Odisėja. Povest slovenski mladini. Prosto po Homerju spisal Andrej Kragelj.

- Snopič 15.** — „Kjer je ljubezen, tam je Bog“. Ruski spisal grof Leo Tolstoj; poslovenil Ad. Pahor. — „Rakvar“ (Grobovščik). Ruski spisal A. S. Puškin; poslovenil J. K-j. — „Božena“. Resnična povest; iz češčine preložil Ruý.
- Snopič 16.** — „Turopoljski top“. Povest. — Hrvaški spisal August Šenoa; poslovenil Peter Medvešček. — „Dvoboj“ Iz zapiskov prijateljevih. Spisal Svatopluk Čech; poslovenil J. M. Frankovski.
- Snopič 17.** — Izbrani spisi Vaclava Kosmáka. I. — 1. „Kako šibo si je izmislil Jakob za hudobno Teklo“. — Poslovenil I. M. Frankovski. — 2. „Babice“. Obrazek na lice in narobe. — Poslovenil Rňý. — 3. „Berači“. — Poslov. Rňý.
- Snopič 18.** — Izbrani spisi Vaclava Kosmáka II. — Obsega obraze iz „Kukátka“: 1. Lovski tal. — 2. Gospod Švarc na deželi. — 3. Kakó se v pošteni občini krupalovski popravljajo vratice pri čednikovi bajti. (Vse tri poslovenil Jan. Sedej.) 4. Pust v mestecu. Poslovenil Rňý.
- Snopič 19.** — „Pošasti“. Povest. Česki spisal V. Beneš-Třebizský. Poslovenil Z. Ž. Trbojski.
- Snopič 20.-23.** — „Zaobljuba“. Povest. Hrvaški spisal Ferd. Bečić; poslovenil Pet. Medvešček. — V zadnjem snopiču tudi povest „Štiri dni“. Ruski spisal V. M. Garšin.
- Snopič 24.** — „Čarovnica“. Novela. — Srbski spisal Velja M. Miljković; poslovenil Ivan Sivec. „Tri smrti“. Pripovedka grofa L. N. Tolstega; iz ruščine poslovenil Podravski.
- Snopič 25.** — Narodne pripovedke v Soških planinah. „Iz naroda za narod“ zbral in napisal A. G.
- Snopič 26.** — Lotarijka. Hrvaški spisal Večeslav Novak. — Izgubljeni sin. Iz srbskega „Putnika“ l. 1862. — Mrtvaška srajca. Iz srbsčine po F. Oberkneževiču v „Putniku“ l. 1862. — Vse tri poslovenil Simon Gregorčič ml.

